

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van een
proefsleuf (IVO-P) aan de Bloemstraat
noordzijde te Groningen (Gr)**

M.C. Blom

ARC-Rapporten 2010-203

Groningen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf (IVO-P) aan de Bloemstraat noordzijde te Groningen (Gr)

ARC-Rapporten 2010-203
ARC-Projectcode 2010/506

Tekst

M.C. Blom

Fotografie

M.C. Blom

Afbeeldingen

N. van Malssen & B. Schomaker

Tekstuele aanpassingen en redactie

N. van Malssen

Status

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Bloemstraat-noordzijde terrein Nijestee
Projectcode	2010/506
CIS-code	42.650
Status	Definitief (31 augustus 2010)
Beheer en plaats van documentatie	Archaeological Research & Consultancy
Projectleider	drs. M.C. Blom
Contact	050-3687185, m.blom@arcbv.nl
Opdrachtgever	Ingenieursbureau van de Gemeente Groningen, R. Walters
Contact	050-3678123, r.walters@roez.groningen.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Groningen, G. Kortekaas
Contact	050-3678230, g.kortekaas@roez.groningen.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Bloemsingel
Plaats	Groningen
Gemeente	Groningen
Provincie	Groningen
Kaartblad	7D
RD-coördinaten	NW: 233.816/582.556 NO: 233.825/582.548 ZO: 233.799/582.522 ZW: 233.791/582.529
Oppervlakte	800 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Oostelijke flank van Hondsrug
Geomorfologie	Keileemrug met kleiafzettingen en ophogingslagen (steigeraarde)
Bodem	Klei op zand
Historische situatie	Aan de top van het natuurlijke kleipakket bevindt zich een middeleeuwse bouwvoor, waarin en waaronder zich laatmiddeleeuwse bewoningssporen kunnen bevinden. De ophogingslagen bovenop het kleipakket dateren uit de 17e eeuw (stadswal), en na 1874 (gasfabrieksterrein).
Archeologische verwachting	De verwachting is dat binnen een meter beneden maaiveld geen archeologische sporen zullen worden aangetroffen. Op die diepte bevindt zich een bouwvoor van rond 1900 en eerder. Onder deze bouwvoor bevindt zich de ongetsoorde klei waarin zich de archeologische sporen bevinden. Deze kleilaag zal naar verwachting niet bereikt worden.

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie (binnen de groene stip) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Dhr. R. Walters van het ingenieursbureau van de Gemeente Groningen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht verleend voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuf (IVO-P) aan de noordzijde van de Bloemstraat te Groningen (afb. 1). De aanleiding voor dit onderzoek is de herinrichting van het terrein. Het onderzoek is uitgevoerd op 23 augustus 2010. De projectleiding was in handen van mw. drs. M.C. Blom en de veldtechniek werd verzorgd door A. Wieringa. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).¹

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het proefsleuvenonderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het plangebied om vervolgens een advies te kunnen geven over eventuele archeologische vervolgstappen. In het Programma van Eisen, dat is opgesteld door drs. G.L.G.A. Kortekaas (gemeente Groningen), zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 *Is er sprake van archeologisch waardevolle sporen (die aansluiten bij het eerder uitgevoerde onderzoek)?*
- 2 *Wat is de aard en datering ervan?*
- 3 *Is documentatie van deze sporen, gerelateerd aan de bodemsanering, wenselijk?*

1.3 Onderzoeksgeschiedenis

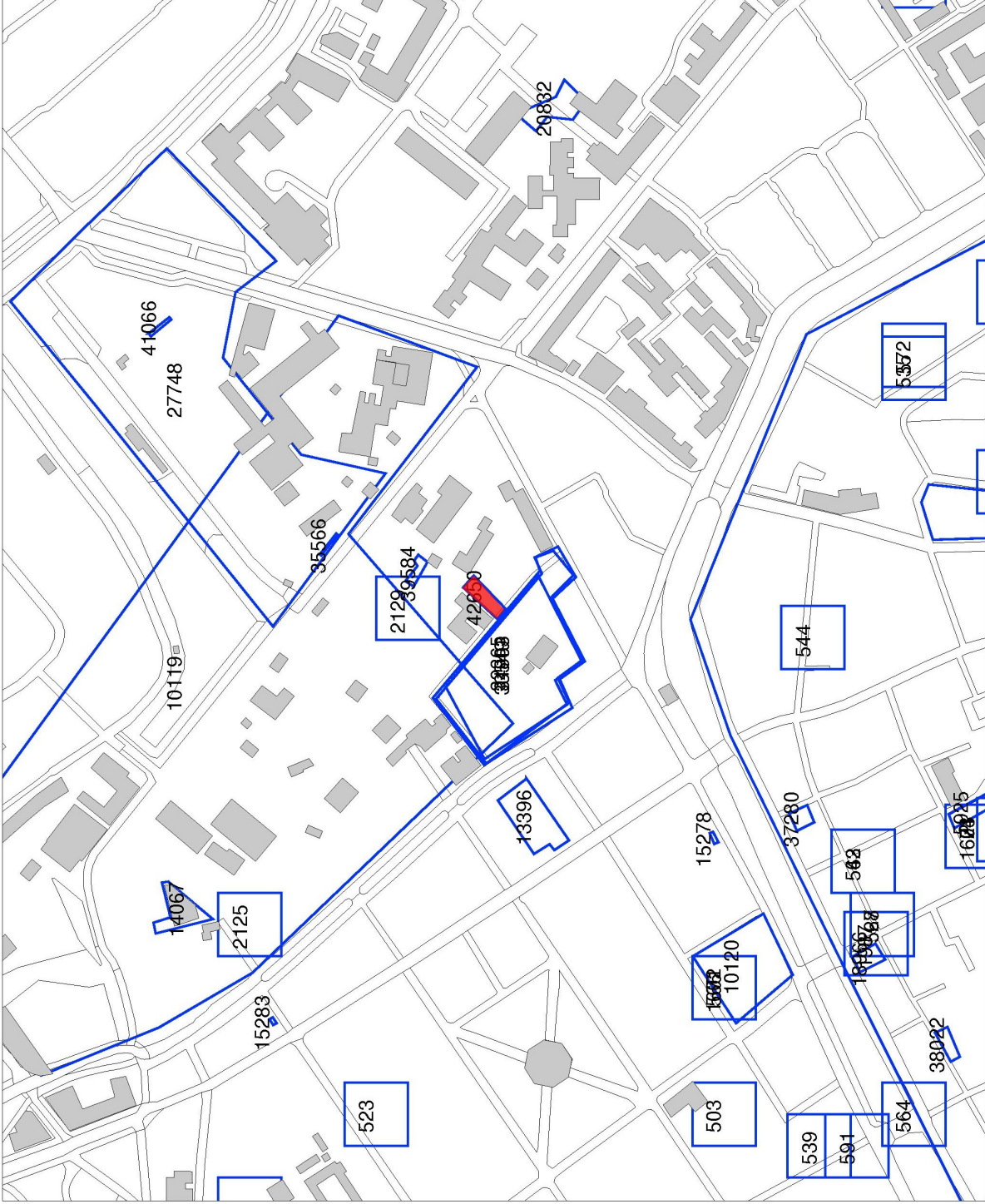
Het aangrenzende terrein is in verschillende fasen archeologisch onderzocht, waaronder in 2009 het gebied direct ten westen van de huidige proefsleuf. Dit onderzoek is nog niet gepubliceerd (onderzoeksmelding 35.403, zie afb. 2).

1.4 Werkwijze

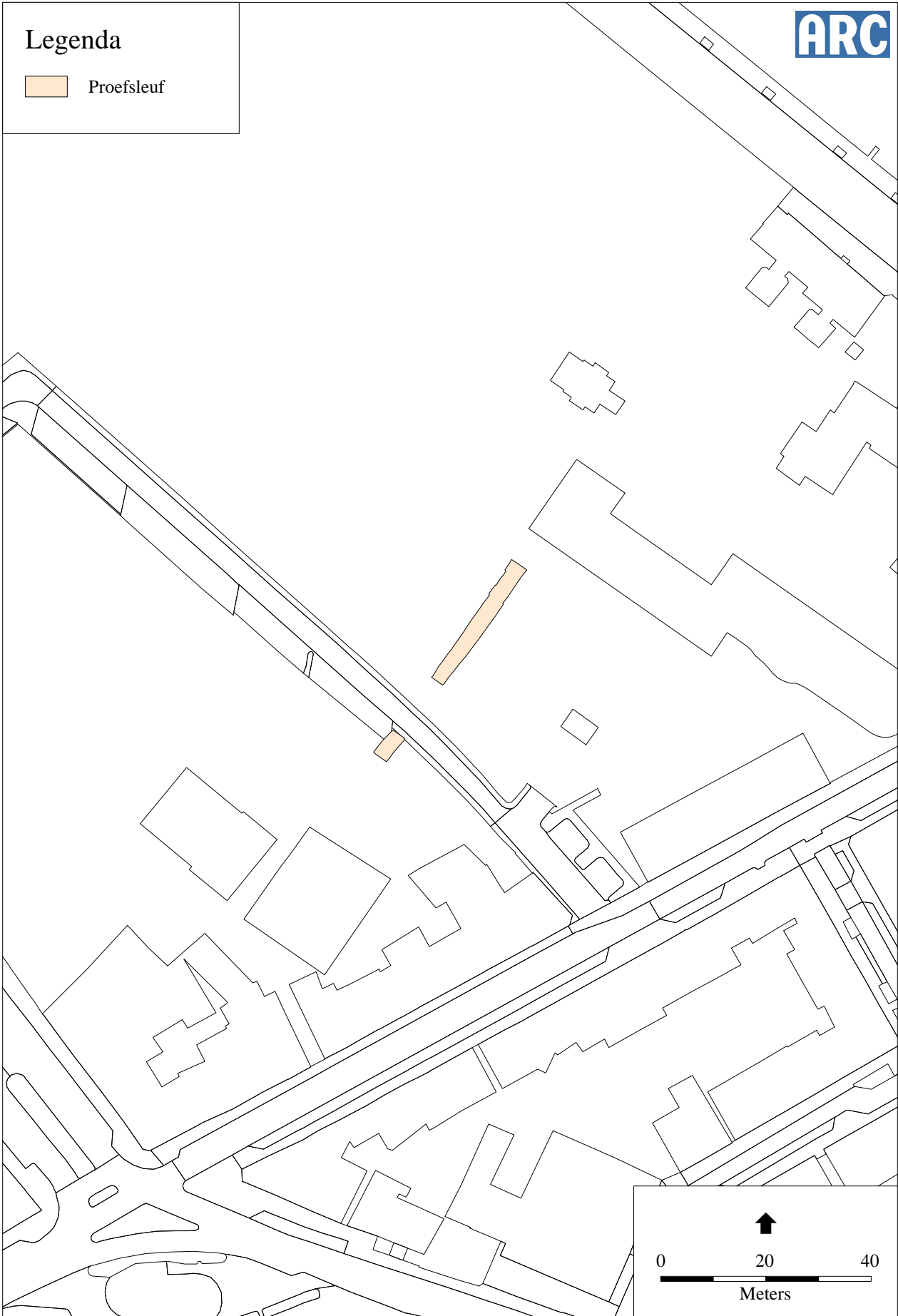
De werkzaamheden in het veld zijn uitgevoerd zoals voorgeschreven in het Programma van Eisen en conform de KNA 3.2. Op het onderzoeksterrein is één proefsleuf aangelegd met een afmeting van circa 30×3 m. De proefsleuf is in twee delen aangelegd vanwege de aanwezigheid van een leiding en een aantal bomen (afb. 3). De gemiddelde diepte van de proefsleuf was 1 m –mv. De proefsleuf is machinaal aangelegd, waarbij laagsgewijs werd verdiept tot op de te ontgraven diepte. Hierbij is gelet op archeologische resten. De werkput is vervolgens getekend (schaal 1:40) en gefotografeerd. Na het onderzoek is de proefsleuf machinaal dichtgegooid.

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

Afbeelding 2 Uitgevoerde archeologische onderzoeken in de directe omgeving van de onderzoekslocatie (rood). Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed /Archis II.

Afbeelding 3 De ligging van de proefsleuf.

Afbeelding 4 Bodemopbouw in de proefsleuf.

2 Resultaten

2.1 Bodemopbouw

Het onderzoeksgebied ligt op de oostelijke flank van de Hondsrug. Deze keileemrug is gedurende de laatste fase van de laatste IJstijd bedekt geraakt met zand (Cleveringa et al. 2002). Dit dekzand is als gevolg van de zeespiegelstijging langzaam vernat en met een dikke laag klei bedekt. In het kleipakket komen brandlaagjes en vegetatieniveaus voor, die samen zouden kunnen hangen met bewoningssporen vanaf de Late IJzertijd. In de top van het natuurlijke kleipakket bevindt zich een middeleeuwse bouwvoor waarin bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen aanwezig kunnen zijn. Het geheel is door ophogingen (een stadswal uit de 17e eeuw die na 1874 weer werd afgegraven en een gasfabriekterrein) afgedekt.

2.2 Sporen, structuren en vondsten

Tijdens de aanleg van de proefsleuf (afb. 5) is gebleken dat er zich binnen 1 m –mv geen archeologische sporen bevinden. Direct onder de bouwvoor bevindt zich een laag recent ophogingszand. Daaronder ligt een ophogingslaag die is te relateren aan de gasfabriek. Op ca. 1 m –mv is een subrecente bouwvoor van rond 1900 aangetroffen. Deze laag is zwartbruin van kleur, zeer humeus en ca. 30 cm dik. Zie voor een overzicht van deze bodemopbouw afbeeldingen 4 en 6. In deze laag be-

Afbeelding 5 Overzicht van de proefsleuf in westelijke richting.

Afbeelding 6 Bodemopbouw in de proefsleuf.

vinden zich aardewerkscherven van subrecente datum. Ook is deze laag verstoord geraakt bij de aanleg van diverse kabels en leidingen. Direct beneden deze laag bevindt zich de blauwgrijze ongestoorde kleilaag, waarin zich archeologische sporen kunnen bevinden. Tijdens het onderzoek zijn geen vondsten aangetroffen.

3 Beantwoording onderzoeksvragen

Op basis van de resultaen van het proefsleuvenonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt worden beantwoord:

- 1 *Is er sprake van archeologisch waardevolle sporen (die aansluiten bij het eerder uitgevoerde onderzoek)?*

Tijdens het proefsleufonderzoek zijn geen archeologisch waardevolle sporen aangetroffen. De eventueel aanwezige archeologisch waardevolle lagen bevinden zich beneden de ontgraven diepte van 1 m –mv.

- 2 *Wat is de aard en datering ervan?*

Niet van toepassing.

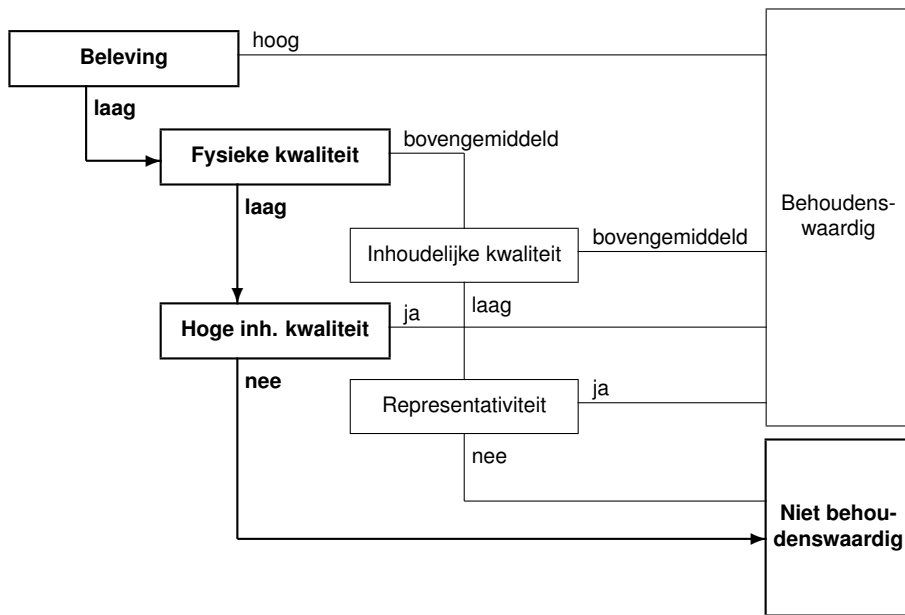
- 3 *Is documentatie van deze sporen, gerelateerd aan de bodemsanering, wenselijk?*

Niet van toepassing.

4 Waardering volgens KNA 3.1

Hieronder wordt de waardering gegeven van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening is te vinden bijlage 1. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, wordt verwezen naar de website van SIKB (www.sikb.nl), waar de documentatie voor deze waardering is te vinden onder 'Archeologie, KNA 3.1, H3 Inventariserend veldonderzoek, Waarderen (VS07)'.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	nvt
herinneringswaarde	–	nvt
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaafheid	1	
conservering	1	
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1	
informatiewaarde	1	
ensemblewaarde	1	
representativiteit	–	nvt

5 Aanbeveling

Uit het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat zich binnen 1 m –mv geen archeologisch waardevolle resten bevinden. Op deze diepte ligt een subrecente bouwvoor die dateert van rond 1900. Deze laag is ca. 30 cm dik. Direct onder deze laag ligt een ongestoorde kleilaag waarin zich waarschijnlijk archeologische sporen bevinden. Bij herinrichten en eventueel saneren van het terrein mag derhalve niet dieper worden ontgraven dan 1 m –mv.

6 Samenvatting

Tijdens het proefsleufonderzoek op de locatie Bloemstraat-noordzijde, terrein van Nijestee, is een proefsleuf ontgraven tot 1 m –mv. Hierbij zijn geen archeologisch interessante resten aangetroffen. Op de ontgraven diepte ligt een subrecente ophogingslaag die dateert van rond 1900. Deze laag is ca. 30 cm dik. Direct beneden deze laag ligt de ongestoorde kleilaag waarin zich waarschijnlijk archeologische sporen bevinden. Tijdens de herinrichtingswerkzaamheden en eventuele sanering zal tot 60 cm –mv en hooguit 80 cm –mv worden ontgraven. Hierbij zullen de archeologisch interessante lagen dus niet aangesneden worden. Er wordt wel geadviseerd om binnen 1 m –mv ontgravingsdiepte te blijven.

Literatuur

Cleveringa, P. et al., 2002. Kold kleumm in stad? Een geologisch interessant fenomeen in een Groninger bouwput. *Hervonden Stad*, 2002, pp. 73–78.

Bijlage 1 Waarderingscriteria conform KNA 3.1

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, RCE of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context: voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context: voorkomen van monumenten uit openvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context: fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart